

Pessoa of de mystificatie

Enkele hypothesen

Pessoa of het plotse inzicht: De erfenis, de kennis en de wijsheid ontpoppen zich als bedrieglijke en ongeloofwaardige teksten. De woorden, hun betekenissen, schitteren niet langer aan de hemel van de Waarheid. Plots hebben de woorden een afwezige essentie of een essentiële afwezigheid. Het inzicht dat alles onjuist lijkt.

Pessoa of de dag dat de wereld virtueel werd. Het Woord dat ooit buskruit was, is nu slechts een hologram van buskruit. Zichtbaar maar niet voelbaar. Niets bestaat meer. Kennis en taal worden in één klap weggeveegd. Er bestaat geen steekhoudende waarheid meer, geen morele structuur, geen innerlijke constitutie der dingen. Geen principes. Geen houvast meer. Wantrouwen wordt het enige mogelijke gedrag. Wantrouwen tegenover het tastbare, tegenover de analyse, de interpretatie, tegenover de vrije ruimte tussen woorden, wantrouwen tegenover de éénduidigheid.

Pessoa of degene die in zijn leven drieduizendmiljard keer heeft gekozen. Waar eens een simpele wil tot weten overheerste, overheerst nu een complexe wil die zich een weg baant doorheen een systeem van labyrinten waar onophoudelijk keuzen worden gemaakt.

Vandaag kies ik voor het ene principe, morgen voor het andere. Kiezen voor een veelvuldigheid aan ideeën en gevoelens wordt een bestemming van allerhoogste schoonheid. Ik voel overtuigingen die ik niet heb. Ik ga op in vervoeringen die ik afwijs. Geen pijn in de verscheidenheid.

Pessoa of de mogelijkheden van een trouwe hond die met absolute ontrouw dreigt - het veinzen: zowel verwerpelijke duivel als beschermengel van emoties en gedachten. Het veinzen - waardoor een soevereine en superieure staat bereikt wordt. Woordjes aan mekaar rijgen - wetende dat de essentie niet meer ligt in de betekenis van de woorden maar in de aandacht voor de design van het gevoelen. Het

woord is niet langer onderhevig aan de zwaartekracht. Taal als concept van de overdracht verdwijnt. Taal wordt een simulatiemodel, een speelse en ongefundeerde vorm van illusie. Spitsvondigheden, retorische kunstgrepen, woordspelingen, drogredeneringen. Taal als de geste van een striptiseuse.

Pessoa of het ultieme terreurmiddel. Het statement als een terroristische aanslag. "Ik ben niets, ik zal nooit iets zijn, ik kan ook niet iets willen zijn. Afgezien daarvan koester ik alle dromen van de wereld."

Na een aanslag heerst er bij de slachtoffers altijd verbijstering, onbegrip, woede, wraak.

Pessoa of de 'headcrash'. "Het is nu tijd dat ik zeg wat soort mens ik ben. Mijn naam doet niets terzake, evenmin als enig ander uiterlijk detail dat mij kenmerkt. Van mijn karakter dient gesproken te worden. Mijn gehele geestelijke constitutie is er een van aarzeling en twijfel. Niets is voor mij positief, noch kan het zijn; alle dingen schommelen rond mij, en ik met hen, een en al onzekerheid voor mijzelf. Alles is voor mij incoherentie en verandering. Alles is mysterie en alles is betekenis."

Pessoa of de tirannie van de mystificatie. De mystificatie mondt uit in het bedenken van hypothesen, van theorieën. Maar een hypothese (theorie) speelt steeds met de aan- en afwezigheid van een 'diepte'. De 'diepte' wordt meestal beschouwd als de ware en natuurlijke inhoud van de dingen. Bij een hypothese (theorie) is de diepte een kunstmatige afgrond waarin een spel met de vervreemding en de ontmaskering wordt gespeeld. De 'diepte', 'de ware inhoud' wordt een hinderlaag.

Paul Pourveur

Bronnen:
Autopsychografie: Fernando Pessoa.
Het komplot van de wereld: Maurice Nio.
August Willemsen.

Enkele cijfers & feiten

In 1986 bewerkte Paul Pourveur in samenwerking met Lukas Vandervost (De Tijd) gedichten van de Portugese schrijver Fernando Pessoa voor de voorstelling *Tyrannie der hulpverlening*. Dit seizoen presenteert Vandervost opnieuw deze tekst in een andere bezetting. Een suggestieve bespreking over Pessoa van bewerkster Paul Pourveur.

Pessoa. Geboren op 13 juni 1888. Ongehuwd. Bekend is slechts één platonische relatie met een secretaresse, Ofélia. Behalve onder zijn eigen naam schreef hij ook onder drie andere namen: Caetano, Campos, Reis. Zijn stijl is antisentimenteel, antiromantisch, antiprovinciaal. Hij had steeds een zwarte aktentas bij zich waarin hij drank en boeken vervoerde. Na een literair gesprek voelde hij de noodzaak om de duistere en donkere kroegen te bezoeken. Hij was arm en eenzaam - omdat hij het wilde - en rookte 80 sigaretten per dag. Hij sliep slechts enkele uren per nacht. Enkel tijdens die uren dronk hij niet. Eén week voor zijn dood kondigde de dokter Pessoa aan dat elk glas het laatste kon zijn. Pessoa dronk door. En stierf op 30 november 1935.

Allemaal waar.